

Novořecká kultura a společnost

Konstantinos Tsivos – Ústav řeckých a latinských studií FF UK

kostastsivos@seznam.cz

Rozvrh výuky

- 18. 02. Zeměpis a obyvatelstvo Řecka
- 25. 02. Athény a Thessaloniki
- 04. 03. Česko-řecké vztahy
- 11. 03. Řecký vzdělávací systém
- 18. 03. Řecká emigrace v Československu
- 25. 03. Řecko v době krize
- 01. 04. Řecký politický systém
- 15. 04. Řecká hudba – Tance a kroje
- 22. 04. Specifické rysy řecké společnosti
- 29. 04. Řecká kuchyň
- 06.05. Řecké svátky – řecká zvyky
- 13.05. Řecká kinematografie

Návrhy témat k prezentaci

- Řecká krize, česká média a politická elita
- Řecko a migrační krize
- Pravicový (Zlatý úsvit) a levicový extremismus (17N)
- České pravoslaví
- Řecko a cestovní ruch
- Řecká ekonomika
- Řecké zdravotnictví
- Řecká armáda
- Prezentace známé řecké osobnosti
- Prezentace řeckého regionu, jídla, filmu, tance....

Bibliografie

- Pavel Hradečný a kol.: Dějiny Řecka (K dějinám čs-řeckých vztahů příslušná kapitola)
- I. Švihlíková – K. Tsivos: Řecká tragédie (k řeckému politickému systému a k řecké krizi)
- Nikola Karasová: Řecká pravoslavná církev a její interpretace řecké ekonomické krize
- K. Tsivos: Řecká církev nejen v době krize (k řeckému pravoslaví)

<https://www.researchgate.net/publication/317674697> Řecká pravoslavná církev a její interpretace řecké ekonomické krize The Orthodox Church of Greece and its Interpretation of the Greek Economic Crisis

Země ostrovů, vysokých hor a nekonečných pláží...

- Rozloha Řecka (131 940 km²) ho řadí na 94. místo na světě a na 14. místo v Evropě.
- 19,07% jeho rozlohy připadá na ostrovy (celkem 2.500), z nichž jednoznačně dominantní roli hraje Kréta, 5. největší ostrov Středomoří.
- Délka řeckého pobřeží je 15 021 kilometrů, což představuje 37% délky pobřeží celé Evropy (11 000 kilometrů pobřeží však připadá na řecké ostrovy). V Řecku neexistuje ani jeden bod, který by byl od moře dál než 150 km.

Hory

- Nejvyšší řecké pohoří je **Olympos**, které se tyčí do výše 2.917 metrů.
- Páteří horského systému je pohoří **Pindos**, které se táhne od řecko-albánských hranic až ke Korintskému zálivu. Nejvyšší vrchol Pindu a zároveň druhá největší hora v Řecku je Smolikas (2 637 metrů). Pindos rozděluje pevninské Řecko kromě Peloponésu na východní a západní část. Jejich spojení zajišťuje kromě pobřežní nížiny průsmyk Katara v nadmořské výšce 1705 metrů poblíž Metsova mezi Janinou a Thesálií.
- Peloponnesos je vyplněn Arkadskou hornatinou, jejímiž nejvyššími vrcholy jsou Erymanthos (2 221 metrů) a Kylléné (2 376 metrů). Na úplný jih poloostrova vybíhá masiv Taygetos s nejvyšším bodem poloostrova, stejnojmenným vrcholkem ve výšce 2 407 metrů nad mořem.
- Pokračováním tohoto systému jsou i hory na Krétě (Lefka Ori-2 452 m, Ídi-2 456 m).
- Na ostrově Thira se nachází aktivní sopka
- Řecko je **seizmicky** velmi aktivní oblast.

Nížiny, řeky, jezera...

- Nížin je v Řecku relativně málo a nacházejí se zejména na severovýchodě země, zejména v Makedonii a v Thesálii.
- Říční síť Řecká je sice relativně hustá, toky jsou ale v drtivé většině krátké a nesplavné.
- Z Pindu na západ teče zejména řeka **Aliakmónas**, se svou délkou 320 kilometrů nejdelší čistě řecká řeka, která se vlévá do Soluňského zálivu. Řeky na Peloponésu jsou krátké a nevelké. Nejdelší z nich je Alfeios (110 kilometrů).
- Největší řeky Řecká nepramení na území samotné země. Z Makedonie k Soluni proudí řeka **Vardar/Axios**. V Bulharsku pramení Struma/Strymon (v Řecku 118 ze 360 km), Nestos (130 km z 234) a **Evros**, která tvoří řecko-tureckou hranici (v Řecku 204 z 530 kilometrů).
- Jezera se v Řecku nacházejí zejména v pohoří Pindu poblíž hranic s Albánií a Makedonií.
- Řecko si uchovává značnou biodiverzitu, na jeho území se nachází 10 národních parků a 2 podmořské rezervace.

Klima, památky, doprava

- Klima je typicky středomořské.
- Na území Řecka se nachází 15 kulturních památek UNESCO (mj. Akropole, Delfy, Olympie, Mykény, středověká města na Rhodu a na Korfu) a 2 smíšené (klášterní komplexy Meteóra a Athos).
- Hustota silniční sítě je pod průměrem Evropské unie a je srovnatelná např. Bosnou a Hercegovinou nebo Švédskem
- železniční síť je velmi krátká.
- Letecká doprava slouží zejména potřebám turistického ruchu (letišť Eleftheria Venizela v Athénách, Makedonské letiště v Soluni)
- velký význam má lodní doprava.

Řecká populace

- Při sčítání lidu v roce 2021 mělo Řecko 10,64 milionů obyvatel.
- Stejně demografické potíže jako ostatní vyspělé země: počet dětí na jednu dospělou ženu v Řecku je na úrovni pouhých 1,28 (v celé EU 1,48).
- Průměrný věk i odhadovaná střední délka života se výrazně prodloužily: 80,1 / u mužů odhadována na 77,4 let a u žen dokonce na 82,9 let. Tato čísla z nejvyšších v Evropě.
- Zdravý způsob řecké životosprávy.

Rozložení obyvatelstva - Athény

- 70% Řeků žije ve městech.
- 1,5 milionu Řeků žije na ostrovech
- Téměř každý druhý Řek žije v **Athénách**, které mají skoro 5 milionů obyvatel.
- **Hlavní město Řecka od r. 1833 (10 000 obyvatel)**
- **r. 1896 první novodobé Olympijské hry (120.000 obyvatel).**
- **r. 1922 Maloasijská katastrofa (400.000 obyvatel)**
- **r. 1949, konec války (1,4 mil. obyvatel)**
- **Thessaloniki (Soluň) 1,2 mil.**
- **Řecká diaspora: 4-5 milionů ve 180 zemích**

Řecká ortodoxní církev

- Sehrála velmi významnou roli v těžkých dobách útlaku Řecka, kdy sjednocovala obyvatelstvo a udržovala národní uvědomění Řeků.
- 95% řeckého obyvatelstva se hlásí k této církvi. V Řecku dále najdete muslimy, protestanty, katolíky a židy.
- Řecká ortodoxní církev je nezávislá a od r. 1850 její hlavou je metropolita athénský.
- V Řecku naleznete také malý mnišský stát Athos, který se nalézá na Chalkidiki a kam mají zakázaný vstup ženy.
- Ortodoxní náboženství nenásilnou formou proniká do všech oblastí společenského života.

Ελληνικά- řečtina: jazyk bez příbuzných...

- Řekové mají nejdelší písemné zaznamenání historických dějů, tzv. *lineární písmo B* – mykénské nápisy z 2. tisíciletí před n. l.
- Řecky byly napsány nejstarší památky evropské kultury: Homérovy eposy **Ilias** a **Odyssea**.
- V helénistickém období (3. stol. př.n.l. – 1 stol. n.l.) řečtina (koiné) se stane *angličtinou* své doby. Nejvýznamnější památkou tohoto období je **Nový zákon**.
- Problém dvojjazyčnosti (tzv. diglossie) trápí Řeky až do r. 1975
- Novořečtinou mluví cca 15 milionů lidí – oficiálním jazykem Řecka, Kypru a tím pádem i EU.

Otázka historické kontinuity

- Řecká *etnogeneze* se zakládá na myšlenku historické kontinuity od antického Řecka, přes Byzanc na současné Řecko.
- Hérodotos zdůvodňoval sounáležitost Hellénů na společnou krev (*genos*), jazyk, náboženství a zvyky (*ethos*).
- Dle Isokrata byl *Hellénem* každý, *kdo se podílel na řecké kultuře*.
- Horatius: *dobyté Řecko svou kulturou ovládlo surového vítěze*.
- Renaissance – humanismus – Filhelénství

Založení novořeckého státu...

- 1821 národně-osvobozenecká revoluce (*první občanské střety – též první půjčky ze zahraničí*)
- Od r. 1832 uznaná nezávislost Řecka – $\frac{3}{4}$ Řeků žili mimo hranice vlastního státu.
- Řecko závislé na Britanii, Francii, Rusko.
- Od r. 1833 do r. 1862 vládne Řecku bavorský princ Ota Wittelsbach (*bavarokracie*).
- Zrod velké myšlenky (*Megali idea*).

Řecko v první polovině 20. století

- 1912-1913 balkánské války
- 1915-1916 národní rozkol
- 1916-1918 vstup do I. svět. války na straně Dohody
- 1920-1922 řecko-turecká válka končí porážkou Řeků.
- Maloasijská katastrofa – vypálení Smyrny. Do Řecka přichází 1,3 mil. uprchlíků. V té době se jedná o historicky nejmasovější odsun obyvatelstva.

40. léta: dvě války, trojí okupace, odboj a dvě občanské války

Německo, Itálie a Bulharsko okupují a zbídačují Řecko.

Τριπλή κατοχή της Ελλάδας από τις Δυνάμεις του Άξονα (1941-1944)

Následky okupace: hladomorem a nemocí umírá 0,5 milionů Řeků, tj. 7% celkového obyvatelstva. Zničeno 1.700 vesnic, 1,2 milionů lidí bez domova, 60.000 řeckých židů umírá v koncentračních táborech. Řecko totálně vydrancované nacisty.

Následky občanské války

1. občanská válka: prosinec 1944- leden 1945. Britové a royalisté (i kolaboranti) proti levicové frontě EAM.

Končí porážkou levice – rozpoutání tzv. bílého teroru.

7.000 mrtvých – 30.000 rukojmí

2. občanská válka: 1946-1949

-50. 000 mrtvých z obou stran

-700.000 vnitřních uprchlíků

-100.000 levicových stoupců utíká do komunistických zemí – 12.000 do Československa

Status řecké komunity v ČR dnes

- Po konci studené války byl čtyřtisícové komunitě Řeků, která zůstala z rodinných nebo profesních důvodů v Česku, přiznán status národnostní menšiny.
- Řecká komunita v Čechách představuje nejvýznamnější pojítka mezi Českou republikou a Řeckem.
- Převážná většina českých Řeků žije ve smíšených manželstvích a již neusiluje o návrat do Řecka, které považuje spíše za vlast svých předků.
- 10 řeckých komunit – Asociace řeckých obcí v ČR.

Řecko od r. 1974 do r. 2009

- červenec 1974: Vojenský puč řeckých diktátorů proti kyperskému prezidentovi vyvolá **tureckou invazi** na Kypr a následně pád vojenského režimu.
- listopad 1974: první demokratické volby. 70% proti návratu krále
- 1981: vstup Řecka do EHS
- 2002: vstup Řecka do Eurozóny
- 1974-2009: ve vládě se vystřídají celkem 5x dvě politické formace:

Konzervativní **Nová Demokracie**

Sociálně demokratická strana **PASOK**

Fenomén řecké ultrapravice

- Řecká společnost se během desetileté krize výrazně radikalizovala. Ve veřejném prostoru začali aktivněji vystupovat též členové krajně pravicových militantních skupin
- Vedení těchto stran proslulo svou inklinací k fašistickým praktikám a frazeologii, obdivem k nacistickým symbolům a militantnímu způsobu vystupování.
- Rasismus, který je členům stran vlastní, se v praxi projevoval jak fyzickými útoky proti přistěhovalcům , tak organizací „charitativních“ sbírek a distribucí jídla a šatstva strádajícím, kteří se prokazovali řeckým dokladem totožnosti.

Děkuji Vám za pozornost